

ספר עמוד ז' איסורים שאינם נעשים רק לבריות כי אם לשמים יראים

דלא מנכרא מילתא אבל פומא דכיתא שרי. וגזרו חכמים בנשים שלא לצאת בדברים דאיכא למיחש דילמא שלפי ומהו או משום [שמא] תרפם כי מתרמיא להו טבילת מצוה ואתי לאתויי מרופים ואינם דרך תכשיט דתנן בפרק במה אשה [י"ז ב'] לא תצא אשה לא בחוטי צמר ולא בחוטי פשתן ולא ברצועות שבראשה ולא תטבול בהם עד שתתפסם ומפרש רבה בר אבוב משום דכחול לא תטבול בהם עד שתתפסם. בשבת לא תצא בהן דלמא מתרמי לה טבילת מצוה ושריא לה פי' ותתפס אותם ואתי לאתויינהו ארבע אמות ברה"ר פי' בעודם מרופים שאינם דרך תכשיט אלא אם כן מהודקים אבל הא לא מצינו למימר דלמא אתי לאתויינהו מופשטים דא"כ כל דבר דאינה יכולה לטבול בהם מיתסרא להו מהאי טעמא אלא לאתויינהו מופשטים לא טעו אינשי (רג) אבל לאתויינהו מרופין טעו וכל דבר שדרכה לטבול בהם בהרפאה אסור. ודלמא שלפא ומחויא גזרו חכמים דתניא [י"ט ב'] לא תצא אשה בעיר של זהב ואם יצאה חייבת הטאת דברי ר' מאיר וחכמים אומרים לא תצא ואם יצאת פטורה ר' אליעזר אומר יוצאה אשה בעיר של זהב לכתהילה במאי קא מפליגי ר' מאיר סבר משאוי הוא ורבנן סברי תכשיט הוא ודלמא שלפי ומחויא ואתי לאתויי ור' אליעזר סבר מאן דרבה למיפק בעיר של זהב אשה חשובה ואשה חשובה לא שלפא ומחויא פי' הלכך אפי' בשאינה חשובה לא גזרינן דכיון דלאו דרכה מילתא דלא שכיחא ולא גזרו בה רבנן אבל בה רבנן ורבנן סברי נשים שאינן חשובות דרכן לשלף הלכך מילתא דשכיחא היא וגזרו בה רבנן אבל בנשים חשובות אפי' (רד) רבנן מודו דלא גזרו רבנן הלכך כל מילתא דמתסרא משום שלפא ומחויא לא מתסרי אלא בשאינן חשובות אבל בחשובות שרי דברי הכל כההיא דתנן [י"ז ב'] לא תצא אשה בגמין ולא במבעת שאין עליה חותם ולא במחט שאינה נקובה פי' כגון אישפננלא בלע"ז שהוא לגוי וכל הני משום שלפא ומחויא מיתסרא הלכך כל הני בנשים חשובות שרו ואהאי טעמא ופירושא סמכינן שלא למחות בנשים שלנו שיוצאות במבעות שאין עליהם חותם ובכתי הנפש ובגמין האוזן (רה) כי חשובות הן

תועפות ראם

ראשון אע"ג דנפיל לא אתי לאתויי שאין דרך צנ"ח לילך בגילוי ראש ור"ל דבמוצא שאין דרך צנ"ח לילך כלל בגילוי הראש ודאי לא יסאלו בידו כלל אלא אם יסאלו הרוח ילך לנקוס שהוא גם ויוד' ישימונו על ראשו ולא יסאלו כלל והוא דלא כמס"כ הפמ"ג הי"ל דלמא מנגדרן לי' הכונן שבראש. (רג) עיין בתוס' שבת נ"ז א' ד"ה נמה אשה שכ' ואל"ת מה"ע חתא אשה חסורה לנצח בעלית כו' ולפי דברי רבינו הראש"ם א"ס וכו' הרוקח צבי' ק' וכו' הווי העמודים דמשמע דהתוס' ס"ל דלאתויינהו ד"ל ברה"ר צעודם רשעים ליכא איסורא וכן דעת רמב"ם ס' שמי'. (רד) בשבט"ל השלם ס' ק"ו הביא ד' היראים וטעמו בקיטור וכו' הרוקח ס' ק' וכו' הירקאנטי ס' י"א ו"ל התור הראש"ם לנשים לנצח בשבת בתכשיטין כי חשובות הן ואמר בשבת דלשה חשובה לא שלפא ומחויא אליבא דכ"ע עכ"ל. אולם התוס' בשבת נ"ט ב' ד"ה מאן לא כ"כ שכ' שם בהדיא דאפי' להבין דאסרי בעיר של זהב לנצח חשובה כו' וכמס"כ הרשב"א בחי' דכל היכא דחשוב טובא בעיר של זהב סברי רבנן דכיון דחשוב כולי האי אף אשה חשובה נמי שלפא ומחויא כו' ומהו כ' התוס' שם בשאר תכשיטין שכל הנשים רגילות בהם אסרי אפי' לאשה חשובה דאין לחלק בין הנשים וה"ל מס"כ כירה מ"ו ב' עיי"ש. וראיתי בשם"ל ד' ראם ויולגה בהנהגות מה"ר שכ' בדה"ת שם ורא' לזה מאשך גזברית דלקמן ס"ב ב' עיי"ש ברה"י [ללא כיו הנשים לידה דאין דרך נשים בך] עכ"ל ואין זה קושא לדברי רבינו דהא אמר בהדיא כל מילתא דמתסרא משום שלפא ומחויא לא מתסרי אלא בשאינן חשובות אבל בחשובות שרי לדברי הכל משא"כ בדבר דהוי משאוי לכ"ע. בודאי לא אמרינן דלאשה אחת דרגילה להניחם בחצצנה ליהוי תכשיט לדידה דלא מיקרי תכשיט רק מחי דהוי משאוי לכ"ע. והסברא פשוטה לחלק ביניהם. אבל ראיתי התוס' קשה לדברי רבינו דלמ"ל דלפולא לומר מ"מ הואיל ואיכא חזרת כלי עליהם תיטוק לי' דראוין לנצח בהם נשים חשובות. ובצינור ווי העמודים כ' לתרץ לדברי רבינו דעולא לטעמי' דס"ל שבת ס"ב א' דנשים עם כפ"ע הן ואסור האיש לנצח בתכשיט אשה דלא חזו לאיש כמס"כ לקמן וא"כ הא דתניא הסיירים והגמנים והעשיות ה"ה ככל הכלים הניטלין בחצר דגם האיש מותר בכל הכלים ה"ה הואיל ואיכא חזרת כלי עליהם עכ"ל. והרשב"א בחי' למ"ק י"ב ב' כ' בלמא בעממא דבדייתא הסיירים והט"ס כו' בזה"ל ואפילו לזכרים כיון שהוא ראוי לנשים עכ"ל וקשה דהרי עולא אמר טעמא אחרינא אבל לפמ"כ הווי העמודים דעולא לטעמי' דוקא א"ס דברי הרישב"א ג"כ. והגאון רא"ד שלי"ס כ' וי"ל לומר דחשובות לא יתקשו בתכשיטין של אחרות א"כ י"ל דמה"ס אין להחזירם בעלפולא אם ל"ה חזרת כלי עליהם ועיין במ"ק י"ב ב' דלדעם חזבן אסור והשמיטתו הספקים ונע"ק עכ"ל. ועיין בספר חולדות ירושע למס' אבות רפ"ב בבהג"ה שהביא דברי הב"ס וצינור כהנ"ל שם דלפסר דלא אמרינן אדם חשוב שאין רק צניטולי נכדים לפי שמצינו שעשו בו הרקסא יתירא משא"כ בשאר איסורין עיי"ש ישוב להשגת ספר יד מלאכי עליהם, וע"ד רבינו היראים דמי הך דהכא למ"ש שבת י"ב ב' אמר רבא אם אדם חשוב הוא מותר וכמו דמחלקין בלגשים בדין קריאה בין חשוב לאינו חשוב ה"ל מחלקין בדין הולאת תכשיטין בין הנשים חשובות לשאינן חשובות ולס"ד התוס' כ' בצינור מעשה בלאל להירקאנטי ס' קנ"ג דאין לדמות הגזירות להדדי. מיהו אף שהתוס' כתבו דאין לחלק בין הנשים עכ"ל כ' בד' ס"ד ב' ד"ה רבי וה"ל משום מלא כחוב בשם רבינו שר שלום דדבר שהוא רגילות להראות זו לזו אסור וכשאינן רגילות מותרות וכשי דידן אינן מראות תכשיטין וטענותיהן ומס"ה מותרות לנצח בזה עכ"ל וא"כ גם רבינו הו"ל הוצי' שני וטעמו לנשים שלנו אף אם הן מפרט בדברי רבנן דר"א דאסרי לנ"כ משום לא פליגי דדוקא בימייהם שהיו נשים שאינן חשובות שייך לא פלוג משא"כ ע"ה דכולן חשובות ואינן מראות מותרות. (רה) ובגמין האוזן אע"ג דבגמין האוזן אף לדינא דגמרא שרי עיין שבת נ"ט ב' רש"י וחוס' שם אולם האו"ל ה' שבת ס' פ"ד אות ה' כתב

ספר עמר ואיסורים שאינם נעשים רע לבריות כי אם לשמים יראים קמט

ורגילות בתכשיטין נאים וגנאי להם להתפאר להראות. אמר עולא [פ"ג א'] נשים עם בפני עצמן הן ואסור לאיש לצאת בתכשיט אשה דלא הוי לאיש והאשה (רו) בתכשיט איש דלא הוי לאשה. ותנן [ס"ה א'] פורפת על האבן ועל האגוז ועל המטבע ובלבד שלא תפרוף בתזילה בשבת ואמר אבוי [סיפא] אתאן למטבע (רו) וה"ה לאבן דכיון שאינו ניטל בשבת היינו מטבע אבל אגוז וכיוצא בו שרי בעי אבוי (רח) אשה מהו שתערים ותפרוף על האגוז להוציא לבנה הקטן וקו"ל בתיקן וכל תיקן דאיסורא לחומרא. שני סרבלים (רט) או לשני תכשיטין אחרים זה על זה והוא אין צריך להם אלא לאחד אסורים מדתנן לענין דליקה בכל כתבי הקדש [שנ"ה ק"ג א'] לובש כל מה שיכול ללבוש ועוטף כל מה שיכול לעטוף למדנו שלא במקום דליקה אסור ורש"י הביא ראיה מכאן לאסור עלה דהא דאמרין בבמה אשה [נ"ט ב'] קמרא עליו המיינא מאי א"ל תרי המיינא קאמרת פי' אסורין הן. תנן [פ"ה א'] לא יצא האיש בסנדל המסומר ולא במנעל יחיד בזמן שאין מכה על רגלו ולא בתפילין ולא בקמיע בזמן שאינו מן המומחה ולא (רו) בשיריים ולא בקסדה ולא במגפיים ואם יצאו אינו חייב חטאת. הא יש כרגלו מכה נפיק כהי מנייהו רב הונא אמר [פ"ה א'] באותה שיש בה מכה חייא בר רבא (ריא) אמר באותה שאין בה מכה ולא הכריעו חכמים הלכה כמי למדנו שאסור לצאת בשבת במנעל יחידי. ואסרו חכמים שלא לטלטל דבר מוקצה בשבת משום הוצאה כדאמרין בפ' כל הכלים [ק"ז ב'] גבי מוקצה אטו (ריב) טלטול לאו צורך הוצאה הוא פי' שמטלטל דבר מוקצה אי מוקצה מחמת מיאוס למאן דאסר מתוך שמאוס בעיניו יוציאנו לחוץ ואי דבר שתורת כלי [אין] עליו מתוך שאין בו צורך שבת שוכה שבת ומוציאו ואי מוקצה מחמת איסור מתוך שמטלטל דבר שמלאכתו נכרת (ריג) שוכה שבת ומוציאו. תנן בפ' כל הכלים [שנ"ה ק"ג א'] כל הכלים ניטלין לצורך ושלא לצורך ומסקנן פירושא דמתניתין הכי לצורך דבר שמלאכתו

תועפות ראם

כ' לדייק מפרש"י דכשלין אומה מכוסות בקיבוריה אסור משום דלפסא ומחויא הביאו רמ"א בסו"ע או"ח סי' ש"ג סעי' ח' וא"כ רבינו אף בכה"ג אמר דמ"מ אין למחות בגיט שלנו ובמה"ו כ' ממי האין פרש"י דמותין דמאודקין היטב והוא מסה"ת וכו"ל הסמ"ג ולתאוריה קשה דא"כ אף בזמני האין לתסור למשום טעילה של מזהו כיון דמאודקין חוללין וע"כ הנראה בעיני דר"ל דמאודקין היטב בקיבוריה שעל אומה וכרש"י סלפנינו וא"כ רש"י הו' דמשום טעילה ליכא אלא משום דילמא זלפסא ומחויא הו' דחיישין והו' דלא כהמ"ב דביאור הלכה לאו"ח סי' ש"ג ס"כ אולם רמ"ז בס"ס תוס' העזרה ביאור להט"כ פ' ויקרא להג"מ ז"ה ראשפרס דמירדסין וביאורים של בנו למס' שבת שכ' דבזמני האון שאין רגילות להסירן כלל לא הוי אפילו מאדוקים דהו"ל מיעוטו שאינו מקפיד שאינו חוץ עיי"ש. (רו) והאשה כו' עד ותנן ליחא גנדפס. (רי) למטבע וה"ה לאבן כו' פי' לאבן שלא הוקעה לכך ודמיה למטבע אבל אבן שהוקעה לכך היינו ריבא דמותר לכתחילה. סס חדש. וכו"כ האו"ח ה"ל שבת סי' פ"ד ע"פ הירושלמי דמש"ס תני רשב"ל ז"ל אלא מטבע ואבן איירי באבן שלא הוקעה לכך מערב שבת ונגמרא ד-דן מיירי באבן שהוקעה לכך מע"ש ולהכי שרי עיי"ש. ודלא כהק"ע שכ' בפי' הירושלמי אבל אבן אשי' הקעהו לכך אסור דלאו צר טלטולו לעצמו הו' וכבר השינו בסו"ת עמודי אש דבונטרס עמודי ירושלים. גם מקודם שס' כ' הק"ע בפי' וסא דקתי רישא פורפת דמשמע לכתחילה קאי על האבן כו' והוא חמור דהא ביהדי קתי פורפת על האבן ועל האגוז ועכ"ל כדברי האו"ח וסא. והרשב"ל בחי' כ' ותמיהי מ"ס מטבע מ"ס אבן דאף היא אינה מטלטלת כמטבע ואין לה תורת כלי ועיין בק"כ שכ' ע"ד הרשב"ל וז"ל ולק"מ דכבר כתבו הסו"ע סי' ש"ג דבאבן מהני יחוד מצע"י אבל לא במטבע ע"פ עכ"ל הק"כ ולא תי' מילי דלפמש"כ הסו"ע סי' ש"ה סעי' כ"ב ויש מיי שאומר דלא שגא דבשניהם בעיין יחוד לעולם ועיי"ש דביאור הגר"א ס"ק ס"ד שזיין הרשב"ל כו' ויחוד לעולם מהני ג"כ במטבע כמש"כ הגרעק"א בחי' לאו"ח סי' ש"ג וז"ל הרשב"ל שחמה הו' לשיטתו ומה זה שתי' הק"כ לשיטת הר"ן דלא ס"ל כהרשב"ל ועיין בש"ג פ' במה עומקין שכ' ומדברי סמ"ג ומדברי נראה דגם למטבע מהני יחוד דקיהבי טעם לאסור פרוץ על המטבע משום שנראה כמערים להוציאו אבל אי לאו ה"ס נראה דשפיר מהני למטבע יחוד עכ"ל. (רח) אשי' גנדפס רב אשי. (רט) דברי רבינו אלה הונא בשב"ל השלם סי' ק"ו ומשכ"ל ורש"י הביא ראיה מכאן לאסור כו' המשנין בפרש"י שבת כ"ס ב' יראה שלא מכאן ה"ר לאסור כ"א מדברי ר' יוסף שס שאמר י"ה כלים והתם חד תנור הו' דמניין וז"ל שני תנורות שרי לכתחלה נימני התם תרי. אולם הגרש"ס שס' כ' לדחות ראיות רש"י דהתם אינו רק הערמה כבדי להיטל מהדליקה כדמכא לקמן ס"ה א' אבל היכא דמכיון צאמת ללבוש אה"כ נראה כו' אף לשמשכ"ל לדייק מדברי הת"כ שאמר גבי דליקה לובש כל מה שיכול ללבוש סי' נלבוש סי' נלבוש אלא במקום דליקה אסור אה"כ אין לומר כהגרש"ס דא"כ בפרת ר' יוסף הסוכה מדברי הת"כ ללכת"ק במקום דליקה יותר שרי ואולי לנ"ל יוסף במקום דליקה מונע נרע ושפיר כ' רבינו ורש"י ה"ר מכאן לאסור וז"ל. (רי) ולא בשריון כ"ל וכן הו' בש"א י"ו ה'. (ריא) צר רבא גנדפס צר רב וכו"ל לפנינו בנגמרא ועיין או"ח ה"ל שבת סי' פ"ד אות י"ב וביאור הגר"א סי' ש"ה אות כ'. (ריב) בני' הס"א שס' וכו"ל הראב"ד בפ"ד מהל' שבת ה"ב דהטעם משום הולאה דלא כהרמב"ם שס' ועיין רש"י ביה"ל ז"ל א' שכ' ואלי דל"ג על טלטול כלים ואוכלים מפני שלא יוכלו לעמוד בן לנפל עונג שבת ושמת יו"ט עכ"ל אבל לפי מה שכ' רבינו סי' כו' א"כ אינו ענין כלל לאסור טלטול כלים ואוכלים. וראיתו בס' ענין הלכה האו"ח סי' ז"ד שכ' שס דהתוס' בסוכה מ"ה א' ד"ה ויעבירונו שכ' דה"ה דהמ"ל ויוציאו מרה"ל לרה"ר לא ס"ל דטלטול משום הולאה דא"כ מה יתדש רבא בנזירה דהולאה עיי"ש ואינו מוכרח לנ"ל דשפיר חידש דלפי' במורה של תורה שמתחל לאותו יום גזרו טלטולו שמה ויוציאו ועיין ביה"ל י"ב א' תוד"ה דלמא. (ריג) נכרת גנדפס איתא גם כאן מתוך שמטלטל

298 ספר עמוד ז איסורים שאינם נעשים רע לבריות כי אם לשמים יראים

להיתר בין לצורך גופו בין לצורך מקומו שלא לצורך אפי' מחמה לצל ודבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ולצורך מקומו אין (ריד) מחמה לצל לא ומוקצה מחמת מיאוס כגון גר' ישן ומוקצה מחמת איסור כגון גר' שהדליק בו כאותו שבת וכבה נהלקו ר' יהודה ור' שמעון בפ' כירה [מ"ד א'] ר"ש מתיר ור' יהודה אוסר ומסקינן בשלהי שבת (רמז) [ק"ז א'] במוקצה מחמת מיאוס כר"ש דשרי ובמוקצה מחמת איסור כר' יהודה דאסר ובמוקצה מחמת חסרון כים אי נמי [מוקצה] דהוי כגורגרות וצמוקים אפי' ר"ש מודה דאסור. ואם עשה דבר היתר במים לדבר האיסור על דעת להיות במים כל השבת כולה אפי' נפל דבר האיסור מעל ההיתר אסור למלטו כדתנן בפ' נוטל [קמ"ג ב'] האבן שע"פ החבית מטת על צדה והיא נופלת היתה בין החביות מנביה ומטה על צדה והיא נופלת ותנן מעות שעל הכר מנער את הכר והן נופלות אמר רב חייא בר אשי אמר רב ל"ש אלא בשוכה אבל במניה נעשה במים לדבר האיסור ואמר רבב"ה אמר ר' יוחנן ל"ש אלא לצורך גופו אבל לצורך מקומו מטלמלם ועודנו עליו אבל אם עשאו במים לדבר האיסור על דעת לנער האיסור בשבת מנערו ומותר כדתנן בבבא מומיין [מ"ט א'] בגיזי צמר ואין מטלמלין אותן כיצד הוא עושה נוטל את הכיסוי והן נופלות פי' ר"ת ז"ל (רמז) דעל דעת לנערם הניחם. ואע"ג דפסקינן כר' שמעון לענין שבת אין לנו ללמוד יו"ט משבת להקל דאע"ג דתנן בפ' משילין בבבא [ז' ב'] לענין שבות רשות ומצוה כל אלו ביו"ט אמרו ק"ו בשבת אלמא שבת חמירא לענין איסור מוקצה דהוי מטעם הוצאה יו"ט חמור שמתוך שמלאכת הוצאה תדירה ומצויה לענין היתר ביו"ט הווקעו לאסור ולגדור גדר יותר ביו"ט ולדבר שנאסר מטעם הוצאה שלא להתיר הוצאת איסור ביו"ט ולפנים באיסור דלא תעשה מלאכת דיו"ט (ריז) נפרש איזו הוצאה היא אסורה ואיזו היא הוצאה מותרת הלכך מתוך שהורגלה היתר מלאכת הוצאה ביו"ט יותר משאר מלאכות החמירו בה ביו"ט ובמוקצה שהוא מטעם הוצאה כדאמרינן בתחלת ביצה [ב' ב'] לענין מוקצה שבת דחמירא ולא אתי לזולולי בה סתם לן תנא כר"ש דתנן מחתכין את הנבילה לפני הכלבים ואת הדלועין לפני הבהמה יו"ט דקיל ואתי לזולולי ביה סתם לן תנא כר' יהודה דמחמיר דתנן אין מבקעין עצים מן הקורות ולא מן הקורה שנשברה ביו"ט הלכך יש לחוש שלא להקל ביו"ט מטעם שבת ובשלהי שבת [ק"ז א'] אליבא דרב נחמן גופיה שנתן חילוק בתחילת ביצה בין שבת ליו"ט מצינו שהשווה אותם התלמוד דמקשינן התם סתמא דיו"ט אסתמא דשבת דתנן גבי יו"ט אין משקין ושוחטין את המדבריות ותנן לענין שבת בש"א מגביהין מעל השלחן קליפין ועצמות ובה"א מסלק את הטבלא ומנערה ואמר רב נחמן אין לנו אלא ב"ש כר' ובה"א כר"ש וכו' ואינו מתירן (ריח) לענין יו"ט החמירו כדאמרינן בתחילת ביצה אליבא דר"ג גופא ויש לתרץ דאיסור מדבריות אינם מטעם הוצאה אלא משום גזירה משום מחסרות צידה שלא יצודם ביו"ט ואין לנו להתמיר ביו"ט ואע"ג דהתם בשבת לעיל

תועפות ראם

דבר שאין בו טורח שבת שוכה כו' ופי' דגרי רבינו שנכבדו שמלאכתו ניכרת שאינו של שבת. (ריד) עיין בילה ג' ב' תוד"ה אצל שכ' ואם התחיל לסלול דשכיל שצריך לנופ או למקומו מותר להוליכו אפי' נכדו אס' יראה דהא חזינא הכא דהואיל וצריך לגוף הכלי או למקומו כופו על הבינה ע"כ והאגודה סס כ' ועוד הביאו רמב"ם מפ' כל הכלים אייתי שותא דלתיב עלה עכ"ל וצריך ביאור ראיתי האגודה. וה"ל דהרמ"ם היה מנ"ש שבת קכ"ד ב' ואב"א התם מחמה ללל הוה ועיי"ש בפס"י ולכאורה קשה דלכתי מיותר תיבות "ליתבי עלה" שאמר רב דממה שאמר אייתי לי' שותא לכהנא הרי פי' דשכיל כהנא יציאו השותא ותל"מ. אולם לשיטת הראשונים א"ש דממה שאמר לכהנא לא מוכח מידי דשכיל כהנא יציאו דלכתי י"ל דמחמה ללל שרי אלא דכיון דנקמה בדיהס לסלול מחמה ללל אע"ג שקודם מקומו של רב כהנא ה' מקום לל עכ"ל שרי להביאה למקום שירא וז"ל רב אייתי לי' שותא לכהנא פי' שיביאנו למקום זה של רב כהנא כיון דבב"א"ה טלסלה מחמה ללל וא"כ דעיי"ן לא שבו מטעמינו דמחמה ללל שרי מש"ה הוסיף רב שפת יתר ליתבי עלה למימר דדוקא מש"ה שרי דהוא לצורך גופה ולא משום מקומה מחמה ללל שהיתה במקום הרע לה ועיי"ן שבת קכ"ד א' א"ל אביי לרבה למר אליבא דר' נחמי' הני קערות היכי מטלמלין להו אצל לרבה לק"מ דמטלמלין להו לצורך מקומן וכיון שסלסלו לצורך מקומו מניחו ככ"מ שירא ודלדרי התום" וכו"כ שם הריטב"א ודע דרש"י פי' במשה דקכ"ד א' ה"ל במתני' כל הכלים יטלין לצורך כו' עכ"ל ורבה שראו לסלול גי' הספרים שהיתה לפניו כל הכלים היטלין יטלין לצורך כו' וכמ"צ האו"ז ה' שבת סי' פ"ו אות א'. (רמז) בשלהי שבת. בנדפס איתא במולה שבת והגבון כני' הכת"י שלפנינו. גם חסר שם תיבות אלו "ובמוקצה מחמת איסור כר' יהודה דאסר". (רמז) פי' ר"ת ז"ל. תיבות אלו חסר בנדפס ועיי' לעיל אות קכ"ה וכח' הרשב"א ריש בילה וכו"כ הריקאני סי' קכ"ו ובשכ"ל השלם סי' קכ"ב הביא כל לשון היראים כמו שהוא בנדפס וסיים ע"ז ור' ישעי' ז"ל פסק כמ"ד ז"ל אלא בשוכה אבל במניה נעשה כסוי לחצית ומותר לסלול האבן בידו עכ"ל. ועיי"ן תמיהי על הכ"ז בכו"ח סי' ש"ח שכ' שם צדין חריות של דקל שקלץ לשריפה כו' עיי"ש בד"ה אחר זמן רב שהביא שם מר' ישעי' לדינא ובאמת ר' ישעי' לשיטתו שפסק כמ"ד במניה נעשה כסוי לחצית שבת קכ"ה ב' אצל אבן קי"ל כרבה סס. (ריז) דיו"ט. סי' ש"ד עיי"ש שכ' רבינו כמו כאן וברוקח סי' קל"ט כ' כדברי היראים רבו עיי"ש. (ריח) בנדפס ואינו לתרץ דאיסור כו' ובאמת נכריס בדברים דע"ם הוא ונדלג בדפוס מן מתוך עד לתרץ כמבואר כאן והוא פלא דאף שאין התיבות שוות לא הבחינו בין מתוך או לתרץ ודלנו וסדרו ושמו

ספר עמור ו איסורים שאינם נעשים רע לבריות כי אם לשמים יראים קנ

מייתי ההוא דמייתנין בביצה אין מבקעין עצים מן הקורות וכו' ראייה לשבת ההיא דלא כר"ג (ריט) דאמר בביצה דיו"ט המיר משבת לענין מוקצה דהוי מטעם הוצאה. קי"ל כר' יצחק דאמר בפרק כירה [מ"ג א'] כשם שאין נותנין כלי חחת תרנגולת לקבל ביצתה משום דאין מבטלין כלי מהיכנו כך אין כופין כלי בשביל שלא תשבר דאין כלי ניטל אלא לדבר הניטל והא דתנן במס' תמיד [פ"ה מ"ט] פסכתה היה משמש שלשה דברים כופין אותה על השרץ ועל הנחלים בשבת ההיא לא קשיא גבי מקדש שאני אי נמי בצריך למקומו (רכ) אמרינן בירושלמי בפ' הזורק במללויות (רכא) הסמוכין זה לזה אין מטלטלין גנו לא פי' במללויות שאינם שווין ים ובקעה אבל ים וים בקעה ובקעה שרי'. ואמרה תורה לנהוג איסור שבת קודם שבת ולאחר שבת להוסיף מחול על הקדש בדתנן פ' יוה"כ [פ"ה ז'] ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש וכי יכול יתענה בתשעה ת"ל בערב אי בערב יכול משתחשך ת"ל בתשעה הא כיצד מתחיל ומתענה מבעוד יום מכאן שמוסיפין מחול על הקדש אין לי אלא בכניסתו ביציאתו מניין ת"ל מערב עד ערב אין לי אלא יוה"כ שבתות מניין ת"ל תשבתו ימים טובים מניין ת"ל שבתכם הא כיצד כל שנאמר בו שבות מוסיפין מחול על הקדש ותוספת לא מצינו לה שיעור (רכב) אך קודם בין השמשות מעט. ועתה אפרש כניסת שבת וכו' השמשות מתי הוא נראה לי דמהלך ה' מילין קודם ראות הכוכבים לחוץ פי' כשיצאו כל הכוכבים הוי לילה מדאורייתא דלילה ויום מתי הוא גמרינן במגילה [כ' ז'] מדכתיב בעזרא ואנחנו עושים במלאכה מעלות השחר ועד צאת הכוכבים וכתיב והיה לנו הלילה משמר והיום מלאכה

תועפות ראם

ושמו ים לאין והבן דברים. (ריט) הריא דלא כר"ג כו' עיין נח' הרשב"א ריש ב"בא שבהעורר דזה וסס בהגהות אות כ"ג ביאר כוונתו דסס לא חסיק אדעת' עממל דר"ג כו' והוא כמסכ"ר כלן אלא דרבינו הר"א חידש כלן דאיסור מדבריות אינם מטעם הולאה אלא משום גזירה משום מוסכרות לידה שלא יודעם ביו"ט ולענין זה אין לנו להחמיר ביו"ט מנשבת וכו' יתיישב קשיית מהר"ם ש"ף בביצה ג' א' דרבי יוחנן רמי דר"י אדר"י כו' וז"ל המהרמ"ם שם מאי מקשה ר' יוחנן דלמא ים חילוק בין שבת ליו"ט דביו"ט מודה ר' יהודה דאף לאוכלין אסור דע"כ ים חילוק כו' עיי"ש אבל לדברי רבינו א"ש דדוקא במוקצה שהוא מטעם הולאה יו"ט חמיר משבת משא"כ לענין משקין הולאה מן הפירות דגזירין שמה יסחוט אין לנו להחמיר ביו"ט יותר מנשבת והנראה דשנים"א כ' ע"ד רבינו חז"ל והנה ז"ל לדעת רבינו לידה אסור מן התורה ביו"ט דלא הותר משום אוכל נפש עיין תוס' ביצה ג' א' סד"ה גזירה וכו' ב' ד"ה אין ולדברי רבינו א"ש קשיית מהר"ם שילהי ביצה במש"ש דלר"ג לא פריך מידי דההיא דהכא ביו"ט איירי ואסור רבי מוקצה כר"י ס' ולדברי רבינו אהל"כ דאף ר"ג מודה דזה אף משכ"ר להכריח דבריו מדמיית בשבת קנ"ו א' ואר"ג אנו אין לנו כו' ואיך מייתי לסייעי לענין שבת מדר"ג כיון דר"ג לא ס"ל סברא זו דלר"ג לק"מ מהך מתני' דמגביהין כו' אההיא דאין משקין ושוחטין את המדבריות דמייתא לענין יו"ט דחמיר משבת אלא ע"כ דנס ר"ג מודה בההיא דאין משקין ושוחטין את המדבריות דאין להחמיר שם בלחמית זה אינו מכריח דהא ז"ל כלל דלר"ג דעכ"ל ב"ה א"ל מגביהין מעל השלחן כו' ובש"א מסלק את הטבול כולה ומעטרה בדמם' עדיות לא מיתניא בזהי קנ"ו ב"ש וחומרי ב"ה כמש"כ התוס' בשבת קמ"ג א' ד"ה אנו והר"ף שם עכ"ל. ועני"ד נראה דרבינו הר"א ס"ל כמש"כ המהר"ם ומהר"ם בריש ביצה דהא דלר"ג אנו אין לנו כו' ופרס"י כך שמעתי מרבותי כו' אין ר"ל ששמע בפירות מרבותי שש"א מסלק הטבול וכו' וזה"ל מגביהין וכו' אלא ר"ל דשמע מרבותיו סתמא דב"ש ס"ל כר' יהודה וכו' ס"ל כר"ם ומסגרת עמ"ו הולא ואשכח גבי שבת דסתים לן תנא כר"ם אוקי קבלתו ששמע מרבותיו שז"ה כר"ם היינו גבי שבת אבל גבי יו"ט דסתים לן תנא כר"י אוקי זכ"ה כר"י עכ"ל וא"כ ספיר קשה ל' לרבינו אמאי מייתי שילהי שבת הא דלר"ג והלא לרבינו לק"מ הריא דל"מ ושוחטין את המדבריות דגבי יו"ט מיתניא אלא עכ"ל דנס לר"ג חרי סתמא דסתרי אינון הריא דל"מ ושוחטין את המדבריות כו' עס הך דמגביהין כו' לביית הלל ומהו ספיר הכריח רבינו סברתו ודע דמש"כ בהגהות מנפה איתן שילהי ביצה עממ"כ שם בפרס"י "ביו"ט" לא זכר שכ"כ הפג"י שם לתרץ קשיית מהר"ם לר"ג עיי"ש. (רכ) בביאור מעשה בללאל להריקאנטי סי' קכ"ה כ' ע"ד רבינו דמהך דכופין אותה על השרץ ספיר כ' רבינו דמקדש שאני אבל חוץ למקדש היה אסור כה"ג דבהמ"ק לא חשיב בית דירה לענין לישתרי להוליא השרץ כמו גרף של רעי מהביח אלא במקדש הקלו בליסור זה דלטול כלי לזורך דבר שאינו ניטל מפני כבוד המקדש אף מהך דכופין אותה על הנחלים בשבת לא הולא רבינו לתרץ דמקדש שאני דפשיטא דנס חוץ למקדש במקום חשש היוק דרבים כהא דמקדש שלא יכו הכהנים רגליהם שרי איסור דרבנן דלטול כלי לכסות על הנחלים באפשר לסלק החשש היוק בזה במשכ"כ דשרי כבוי כשאין ענה אחרת כמבואר בטו"ט פ"ס שז"ד ובתו"ס פ"ה דתמיד מ"ה עיי"ש והגאון רא"ד שנים"א כ' בזה"ל הנה לפה"מ שבת מ"ב א' אינו היוק רבים כלל דהא ספיר יבולים הכהנים למועז מולין שם רגעים אחדים עד שיכבו הנחלים מאליהם ולמה חתיר להס אותה השבות אם היה אסור. ובמקדש היו משתמשין להמטיר בנשים ולא בנחלי אבן וכדתנן בתמיד פ"א וא"כ אינו היוק רבים כלל עכ"ל והא דלא התירו שבות דלטול שרץ משום דאין שבות במקדש כ' בנז"ל פי אריה סי' ד' דשבות שאין לורך מקדש כלל לא התירו במקדש וכמ"ס הלל"מ בפסחים דס"ה דדוקא שאינו לורך עבודה איסור שבות במקדש היתר הוא אבל לורך מקדש צעין וכיון דיכול לנזק עליו פסכתו ולא יהיה ציון מקדש לא הותר שבות דלטול שרץ עיי"ש. ודע דנס הרב"ב סי' שמו"ד פסק דקנ"ל כר' יצחק וכדעת היראים. והעיסור ה"ל יו"ט מחלוקת א' הביא דברי היראים וכו' עליו ולא דייק וכמ"ס הריקאנטי שם ע"ד הרא"ם וז"ל רב אלפס וגאונים אחרים חולקים עליו. (רכא) במללויות. מ"ס וכו' ב' כרמליות הסמוכין כו' משלטלין מוז לזו פי' ב' כרמליות שאינם כו' וכו' בנדפס והריקאנטי סי' קנ"א הביא דברי הר"א וביאור מעשה בללאל שם כ' שלא מלא זה ביראים וטעות הוא בירו שנמלא כהן וכן בנדפס. (רכב) כ"כ התוס' במ"ק ד' א' ד"ה מה. דלא הוי אלא כל שהוא ובר"ה מ' א' תוד"ה ור"ע

ויש לחוש שנכנס שיעור ה' מילין שכבר התחילו הכוכבים ליכנס בעובי הרקיע מבפנים ולרדת . שלשה לילה אם תראה שלשה ודאי התחילו הכוכבים ליכנס ולרדת ולמשול בלילה ונתיא בכמה מדליקין [ג' ז' ז'] איזהו בין השמשות משתשקע החמה וכל זמן שפני מזרח מאדימים הכסף העליון (רכה) ולא התחתון בין השמשות הכסף והשוה לתחתון לילה דברי ר' יהודה ר' נחמיה אומר כדי שיהלך אדם משתשקע החמה חצי מיל ר' יוסי אומר בין השמשות כהרף עין זה נכנס וזה יוצא ואי אפשר לעמוד עליו פירש משתשקע החמה דר' יהודה ור' נחמיה משמתחלת לשקוע שנוטה מעט ומכירים העולם שרוצה להכנס בעובי הרקיע כשיעור ה' מילין שאמר עולא בפסחים דהיינו מעט קודם שקיעת החמה ולשון משתשקע משמע הקדמה . מסקינן בכמה מדליקין אמר רבנ"ח א"ר יוחנן הלכת כר' יהודה לענין שבת וכה"ש דר' יהודה אמר רבה אמר רב יהודה אמר שמואל שני (רכו) חלקי מיל פי' קודם שקיעת החמה והשתא אתי שפיר דאמר ר"י אמר שמואל [שם ז' א'] בין השמשות דר' יהודה לר' יוסי כהנים טובלים בודהא עריון יום גדול נראה לפי פירש שפרשתי . והשתא אתי שפיר דאמרינן בכמה מדליקין [ג' ז' ז'] א"ל רבא לשמיעה אתון דלא הוי קים לכו שיעורא דרבנן מכי חזיתו שימשא ארישא דדיקלא כו' וביום המועון דליכא שמשא במתא חזו לתרנגולים בדברא לעורב באגמא לאדנא דלשיעור שפירשתי רואים זמן התרנגולים קרוב אבל אם נפרש ג' חלקי מיל קודם להראות הכוכבים החוצה הופלג זמן וסימן התרנגולים מזו השיעור הרבה וכן נראה לי עיקר דמשתשקע החמה הוא קודם שקיעת החמה דעולא ולא כדברי רבינו יעקב שפירש דשקיעת החמה [קודם] (רכו) למשתשקע לפי פירוש רבותי שפירשו ג' חלקי מיל קודם הראות הכוכבים החוצה ולא משתשקע קודם לשקיעת החמה כדאמרינן בהשוכר את הפועלים [כ"ט פ"ח ז'] שמיפסקו עד שיפסקו מיבעי ליה והא דתניא בנר חנוכה [שם כ"א ז'] מצותה משתשקע החמה בעוד קצת יום קאמר דכיון שהחשיך קצת לא הוי שרנא בטיהרא ובאותו זמן מתחילין בני אדם לשוב לבתיהן ומתמיהין שרואים נר בעוד היום ויודעים שמהמת מצוה היא ואיכא פרסומי ניסא . ואין להקפיד על צאת הכוכבים שיש לנו שני פירושים שכמה עברי יש בתלמוד שלשונם שוה ופי' חלוק כמו גדולי קרקע שפירשתי למעלה ובחזקת שימור גבי שוורים דפ"ק דב"ק [ט"ו ז'] פלוגתא דר"פ ור"ה וחזקת שימור דשור שננת ד' וה' [שם מ"ט ז'] פלוגתא דר"מ ור' יהודה ולהאי פירוש אתי נמי שפיר דאמרינן בתענית [י"ג ז'] כל תענית שלא שקעה עליו חמה לאו שמייה תענית הא שקעה אע"פ שאין הכוכבים נראים הוי תענית

תועפות ראם

(רבה) הכסף העליון ולא התחתון בה"ש כו' ז"ל בהיפך הכסף התחתון ולא העליון בה"ש הכסף העליון והשוה לתחתון לילה וכן צנדהם וראיתי ברקח סי' נ"א שגם שם כתוב הכסף העליון ולא הכסף התחתון בה"ש והוא להיפך ממש"כ לפנינו בנמרה וכן בפרש"י נדה נ"ג א' ד"ה בה"ש כתב צנמה מדליקין הכסף העליון ולא הכסף התחתון ותמה עליו כס' מנחת שמואל למס' ברכות בח"כ משנה ברורה ד"ב ע"ב בפרש"י ד"ה והלא כהנים. בדפנות מבוחר בהיפך דהתחתון מכסף קודם לעליון והגרס"ה בנדה שם ד"ל ז"ל בהיפך. ובנידון מש"כ רש"י בנדה שם ושיעורו חזי מיל עיין בספר א"י בסוף פסחים פ"ט שז' ישוב לדבריו. ודע בפרש"י בנדה כ' הכסף השחור. והר"ב מוסיף בערך כסף כ' כלומר שהלנינו כמו כסף נראה מלפון הירושלמי ריש ברכות הכסף וזהו בה"ש הכסף השחור בעשה העליון שזה לתחתון וכו' לילה. וראיתי ברקח שם שז' וכי שלים בה"ש דר' יהודה מערבין עירובי תצורות ולא עירובי תחומין ופוסקים הלכה כר' לענין שבת עכ"ל. נראה מדבריו דס"ל דעממא דפסקין הלכה כר' יהודה לענין שבת הוא משום ספיקא דממוכה שם בנמרה וא"כ לא מחמירין רק לענין דלורייא דספיקו לחומרא אבל לענין כל השבועות אפילו אם ס"ל דגזרו עליהם בה"ש הוא רק בבה"ש דר' יוסי ומש"ה פסק הרוקח דכי שלים בה"ש דר' יהודה מערבין פ"ח ועיין בבאור הלכה להמ"ב לאו"ח סי' רס"א ס"ב ד"ה ושיעור זמן בה"ש כו' ויודיע שלא הביא שם דברי הרוקח וזוהי י"ל מה שפרש"י שבת ל"ה א' ד"ה דלמי. מביע ע"ה לראות אם יש שם אדמומית חמה. דאע"ל דקיי"ל כרבה לגבי רב יוסף דכ"ז שפני מזרח מאדמינן הוא נ"ב בה"ש ואסור לעשות צו מלאכה בה"ש צ"ע"ש וא"כ לאיזה ענין היה מביע שם כמו שעתיד בזה בספר סדר זמנים בבה"ה אות ט"ו. אולם לדברי הרוקח וזו דענין יבולת לעשות ע"ה בבה"ש דר' יהודה ואף כי שלים בה"ש דר' יהודה דהיינו הכסף העליון והשוה לתחתון וכו' לענין שאלת ערבות ע"ה כ"ז שפני מזרח מאדמינן אע"ל דהוה בה"ש הוא קודם דקודם עד הכסף התחתון ולא העליון ודוק". אולם ראה זה חדש הוא בדברי הרוקח והיותר נראה דחסר ברקח תיבת „אין" וכז"ל וכי שלים בה"ש דר' יהודה אין מערבין ע"ה ולא ע"ה. (רבו) שני כו' וכ"ה צנדהם אבל הא רב יוסף אמר רב יהודה א"ש משא"כ רבה אר"י א"ש שלשה חלקי מיל וכז"ל כאן וכ"כ רבינו בסמוך ג' חלקי מיל. (רבו) קודם כו'. תיבה זו בהנתי מיראים הדפוס עם ביאור ווי העמודים שכתוב שם בזה"ל ולא כפי' רבינו יעקב שפי' קודם לנשתשקע כו' וחסר שם ב' תיבות דשקיעת החמה וכז"ל שם שפי' דשקיעת החמה קודם לנשתשקע כו' וציריאים הדפוס בלא ביאור כתוב ולא כפי' רבינו יעקב שפי' לנשתשקע לפי פי' רבינו גרשום כו' ובהכח"י שלפניו אין זכר לרבינו גרשום ז"ל אלא לפי פירוש „רבותי" ותל"מ. ובמאמר הנשך שוכרתי לעיל אות רכ"ג כ' בזה"ל דיעה שניה הוא דעת ר"ת ע"פ דרך רבינו גרשום מאור הגולה עכ"ל. ונראה שלקח לשונו זה מהספר ריאים הדפוס אבל בהכח"י שלפניו ליתא ומש"כ כאן ולא משתשקע קודם לנשתשקע החמה

ספר עמרז אימרים שאינם נעשים רע לבריות כי אם לשמים יראים קנב

שלילה גמור הוא כפירושי. ומי (רכח) הזיק חכמים לפרש צאת הכוכבים דעורא תחלת כניסתן ולא סוף צאתם בהראותם דסברי פי' צאת הכוכבים כפי' מעלות השחר ועלות השחר פי' כשהחמה מתחלת לעלות ולמשול ביום דהיינו שנכנס בעובי הרקיע בפנים שמתחלת לעלות ולצאת וכאשר עלות השחר מתחלת לעלות כך צאת הכוכבים פי' כשמתחילין לצאת דהיינו בהכנסם בעובי הרקיע וכה פירוש המקרא ואנחנו עושים במלאכה מעלות השחר משחמה מתחלת לעלות עד צאת הכוכבים משהכוכבים מתחילין לצאת. אחרי שפירשתי שמהלך ה' מילין קודם הראות הכוכבים לילה מדאורייתא צריכין גם [בני] ישראל למחר כניסת שבת והרצת לבדוק הדבר אם אמת כאשר פרשנו יכול לבדוק בכלי נקוב קטן ויתן בו מים מהלך המש מילין קודם הראות הכוכבים בימי ניסן סמוך לתקופה שהימים והלילות שוים וימצא נטיפות עלות השחר ישו ונטיפות שיעור מהלך ה' מילין קודם הראות הכוכבים ואמנם יש לומר אפי' לא ישוו לא יבטל פירושי שגזירת חכמים היא להקראות לילה אע"פ שהוא יום לפי התקופה. וצורינו ודריכנו בדרך טובה ויפה זכיות פריינו ועלינו לתרופה.

סימן רעה [גז]

בן סורר ומורה. צוה הכורא שלא לילך אדם בחוקות הגוים לרדוף אחרי שרירות לבבו להיות זולל וסובא דכתיב בפרשת קדושים תהיו [ויקרא ל' גז] ולא תלכו בחוקות הגוי וחוקות הגוים זוללים וסובאים ומכאן למדנו (א) אזהרה לבן סורר ומורה למה הוצרכנו ללמוד מלקות ידיה ממקום אחר לפי שאזהרה זו לאו שבכללות ואין לוקין עליו. אי נמי יש לומר (ב) אזהרה לבן סורר ומורה נפקא מגזירה שוה שלמדנו מלקות ויסרו מווסרו ויסרו מבן בן מבן והיה אם בין הכות הרשע וההוא ענינא מוקמינן בעדים זוממים במכות פ"א [ג' ז'] ואזהרה לעדים זוממים למדנו במכות פ"א [ד' ז'] מולא יוסיפו וגו'. ויש זולל וסובא שחייבה התורה סקילה דכתיב בפ' כי תצא כי יהיה לאיש בן סורר ומורה איננו שומע בקולנו זולל וסובא וכתיב ורגמוהו כל אנשי עירו באבנים ומת ותנן [סנהדרין ס"ח ז'] מאימתי נעשה בן סורר ומורה משיביא שתי שערות ועד שיקף זקן התחתון ולא העליון אלא שדברו חכמים בלשון נקיה. ושעור שתי

תועפות ראם

החמה וכו' בנדפס ג"ל להגיה דג"ל אלא תחת תיבת ולא וז"ל המרדכי בהסותו פ"ב דשבת אצל למה שפיר' דשקיעת החמה קודמת למשחשקע ופירוש דה"ס הוא קודם הראות הכוכבים הוזהר לא נראה כד"ל לא נראה לרא"ם לשון משחשקע החמה משמע הקדמה כדאמרין כו'. (רכח) ומי. ביראים הנדפס כתוב ומוה. ודע דהב"ח בשו"ת שלו הישנות כתב ק"ל על פי' הרא"ם שנראה שיהא תשובה נלחם שרי צ"י מי שהיה עמא אחת אמר עולא מן המודיעים לירושלים ע"י מילין כו' ע"ס ושם מובאר דמשע שביעית שהיא התחלת זמן שמיטת הפסח ומנאך והולך עד שקיעת החמה דלא לא הוי זמן שמיטת הפסח הוי פ"ו מילין שהוא ד' שעות ומחלף וגמלף מעלות השחר עד שקיעת החמה הוי יו"ד שעות ומחלף ואח"כ הוי לילה דאורייתא לפי' הרא"ם וא"כ קשיא זמן תמיד של צ"ה דהוי עד י"א שעות חסר רביע נמצא שהוא קרב לרביע שעה צלילה ממנו ועוד שלפ"ו יהיה הוא מוסף על שיעור דרבנן שאמרו תפלה המנחה עד הערב כו' הלכך נראה ודאי דעיקר כר"ת כו' ע"ל. ולק"מ ע"פ מש"כ התו"ע בפ"ג דפסחים והמ"א בל"ח סי' רס"ו דלמ"ד דס"ל דחשבינן ליום מהנך עד השקיעה הוי שיעור מיל' צ' חומשי שעה עי"ש וזה דעת הרא"ם וא"כ מהנ"ל עד שקיעת החמה הוי י"ב שעות וספיר אמר ר' יהודה זמן תמיד של צין הערבים עד י"א שעות חסר רביע והוא שעה ורביע קודם הלילה ולחם כתב בשו"ת עמודי אש סי' ס' אות ב' דלדינא אין להחמיר כדעת הרא"ם והמענין בשו"ת צ"ח הישנות ובהחדשות (סי' נ"א) מובאר שם דהב"ח בעצמו לא כ"כ לדינא ע"כ אין לזוז מפסק השו"ע ע"ל. ובאמת הב"ח לעמים שהקשה על הרא"ם תשובה נלחם אצל תשובתו לק"מ חוזר ויטעור דברי הרא"ם.

(א) למדנו כו' ג' הנדפס ומכאן אמרו אזהרה לבן סורר ומורה ואין לשאול אם למדנו אזהרה לבן סורר ומורה מכאן למה הוצרכו כו' וכתב השם חדש האי אזהרה שאמרו לא מלאהים בשום מקום ובסנהדרין ס"ג א' מסיק לה מלא תאכלו על הדם וכו' הרמב"ם והסמ"ג והחינוך מ' רמ"ח. וצביאור ווי העמודים כתב דעת הרמב"ם דאזהרה למיתה דאכילה שניה הוא דילפינן מלא תאכלו על הדם דהכי משמע קרא לא תאכלו אכילה שחורג עליה אצל אזהרה דאכילה ראשונה למלקות ילפינן מלא תלכו בחוקות הגוי עי"ש עוד כתב הש"ח דנראה מכאן דרבינו פליג על הרמב"ם רמ"א מה"ע ע"י דאמר שם דלקי על לא תלכו בחוקות הגוי ולא הוי לאו שבכללות עי"ש כ"כ וב"י יו"ד סי' קע"ח. (ב) א"כ י"ל כו'. וקשה דהא גם במוס"ר ילפינן מלקות בג"ש זו ויסרו מווסרו ואפי"ה אמרינן בכתובות מ"ו א' אזהרה למוס"ר מנל ויש לומר דשאלו בן סורר ומורה דשם הוא ג"ש ממש בן מבן והיה אם בין הכות הרשע וספיר י"ל דמאותו ג"ש ילפינן גם אזהרה כדברי רבינו משא"כ לענין מוס"ר דילפינן פי' ויסרו אותו ממש"כ ב"ב סורר ומורה ויסרו אותו דהיינו מלקות והוא גז"ש בת גז"ש אין זה כ"ל לענין פי' ויסרו אצל אזהרה אין לנו משם ולכן אמרו אזהרה למוס"ר מנל ואיני מבין לכן הרמב"ם ב"ב ס"ח ש"ס שם גז"ש והנה ראינו שכתב שם וכבר הלכו בן סורר ומורה מדין ג"ש בת ג"ש אמרו מלקות ב"ב. סורר ומורה מנין כד' אבדו כו' ולכאורה גז"ש לחוד איכא

ספר עמוד: איסורים שאינם נעשים דע לבריות כי אם לשמים **יראים**

שערות כדתנן בנדה פ' בא סימן (י"ז ב') ב' שערות האמורות כאן (ג) ובנגעים ובכל מקום כמה שיעורן כדי לכוף ראשן לעיקרן דברי ר' ישמעאל ר' אליעזר אומר כדי לקרוץ בציפורן ר"ע אומר כדי שיהיו נשללות בזוג . ותנן הקטן פטור שלא בא לכלל [מצות] אע"ג דכתיב כי יהיה לאיש בן סורר ומורה ובן קטן משמע אמר רב יהודה אמר רב אמר קרא כי יהיה לאיש בן בן הסמוך לגבורתו של איש ומי שהביא שתי שערות הוי סמוך לגבורתו של איש (ד) ואע"ג דלענין עונשי התורה נקרא מי שהביא שתי שערות איש והכא משמע דלא הוי איש אלא סמוך לגבורתו של איש הוזהקנו לפרש מי שיש לו גבורתו של איש מדכתיב בן לאיש סמוך לגבורתו של איש ולא קרי גבורתו של איש עד שיהיה כבר מוקף זקן . תני ר' חייא עד שתקוף עטרה כי אתא רב דימי אמר הקפת גיד ולא ביצים אמר רב חסדא קטן שהוליד בן אינו נעשה בן סורר ומורה שנאמר כי יהיה לאיש בן ולא בן לכן (ה) אמר ר' כרספדאי אמר ר' שבתאי (ס"ט) כל ימיו של בן סורר ומורה אינם אלא שלשה חדשים בלבד ומעם דכתיב בן ולא הראוי לקרותו אב ומי שהביא ב' שערות [ראוי] להוליד בלא נם (ו) ושינוי ואחר שלשה חדשים ניכר העובר וראוי לקרותו אב . תנן [ט"ז ב'] מאימתי הוא חייב משיאכל תרטימר בשר וישתה חצי לוג (ז) ויין האיטלקי ר' יוסי אומר מנה בשר ולוג של יין אבל דבר שהוא מצוה פטור ומעמא דכולהי דכתיב וזולל וסובא וכל מילתא דאימשך אבתריה הוי וזולל וסובא ובהאי שיעורא קים להו לרבנן דמימשך אבתריה . תנן אכל כל מאכל ולא אכל בשר שתה כח משקה ולא שתה יין אינו נעשה בן סורר ומורה דכתיב וזולל וסובא ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר אל תזי בסובאי ויין בווללי בשר למו . תנן [ט"ז ב'] אינו חייב עד שיגנוב משל אביו ויאכל ברשות אחרים ומעם דכתיב וזולל וסובא ודרך זוללים וסובאים לגנוב משל אביהם . ואוכלים ברשות אחרים בעינן דלא מקרי וזולל וסובא אלא באותו ענין דממשך אבתריה וברשות אביו מרתת ואע"ג דשכיחא ליה אינו נמשך לעשות כן . משל אחרים ויאכל ברשות אחרים ואע"ג דלא בעית לא שכיח ליה הלכך בעינן גנב משל אביו דשכיח ליה ואכל ברשות אחרים דלא בעית נמשך לעשות כן ותנן [ט"ז ב'] אבל דבר עבירה פטור ומעם דכתיב איננו שומע בקולינו סרבן בקולינו ולא בקולו של מקום . ואפי' בסעודת הרשות אמר ר' אבהו אינו חייב עד שיאכל בחבורת סריקין הלכך סעודת .

תועפות ראם

הכל דליף בן מנן כמ"ס מהרמ"ם בכתובות מ"ו א' . (ג) כאן ובפרט אדומה ובנגעים בו' כ"ה בנדרים ובג"ל ולפניו במשנה האמורות בפרט בו' והיבת כאן ליתא וכן פירש"ם שם בל"ה והאמורות בכ"מ בתיטוק ובתיטוקת ובספר נפש חיה ח' אה"ע סי' כ"ג כתב באלתא לתמוה מדוע לא ביאר המשנה בתיטוק ותיטוקת ובפרט שדין זה דתיטוק ותיטוקת מובאר שם באלתא דף במשנה בעמוד א' ואמאי לא קאמר המשנה בתיטוק הביטור משעור שני שערות אלו אך ביאר הדין דפרט ונגעים והאמורות בכ"מ ללול גם הדין המובאר במשנה הקדמות ע"ג ולא ראה גי' היראים האמורות כאן בו' . (ד) בנדרים יש כאן דלוג רב וכזה השם חדש ולא זכיתי להבין דבריו בו' נרין להגיה הרבה בלשון רבינו בו' ויפה כיוון שחסר הרבה כנראה כאן וכוונת רבינו להקשות כדברי התוס' סנהדרין ס"ח ב' ד"ה בן ואל' ללמא שם שלפני גלות בו' וע"ז תי' רבינו דשאי הכא מדכתוב בן לאיש ואז"ל דכתיב לאיש בן כתב רבינו בשאי ללמא שם אמרנו בנמ' דסנהדרין ס"ח ב' א"כ לומא קרא כי יהיה בן לאיש הרי דלע"ג דהיה כתוב בן לאיש הוי שמעין ג"כ לה' דלמ' אמר רב ונמ"ל כתב רבינו בזהו וישלח . (ה) ולא בן לבן . בספרי בדברים פ' רי"ח איתא כי יהיה לאיש בן ולא כשהיה לבן בן ואל' תניא כוותיה דר"ה ותובתא לרבה דאמר קטן אינו מוליד ולא דרים לאיש בן ולא לבן בן . וי"ל דרבה ס"ל כאידך ברייתא דתנא דבי חזקיה שם ס"ט א' וכמס"כ האו"ח ח"א סי' קכ"ו וז"ל מדממעט מאיס ש"מ דר"ל שכל שאינו איש אפילו יותר מכן ט' שנים ויוס א' אינו מוליד עכ"ל וז"ל עוד דרבה מפרש להספרי דה"כ כי יהיה לאיש בן ולא כשהיה לבן בן בתמיא ור"ל תיבת לאיש מה ממולדו דאין לומר למעמי ולא לבן בן דקטן אינו מוליד וע"ז ביימו בספרי שם בן ולא בת בן ולא איש קטן פטור בו' כלשון המשנה דסנהדרין ובדמפרש בנמ' אר"י א"ר בן הסמוך לנבורו של איש ולכן כתוב לאיש . (ו) בלא נס ושמי . כוונת רבינו במס"כ בלא נס ושמי כי היכי דלא תהסא והרי בר תמי שנין ראו לפרוה אז כדאשכחן צדורות הראשונים שהיו מולדין בני ח' שנה כדליתא בסנהדרין ס"ט ב' דמוכחי לה מקראי ואמאי הוי שנין דבן סמוך מה שפירא שתי שערות אלו כתב רבינו דהתם שאני דהיה דרך נס ושמי ולא דבר הכתוב אלא בזהו שהיו להוליד בלא נס ושמי וכל' הסם חדש ועי' ס"ט א' תורה רבינו ומהרש"ם שם . והוי העמודים כתב ע"ד רבינו אלה וז"ל נראה דמשמע ליה דרך דרשא איתא אפילו למ"ד דקטן מוליד דה"ד דרך נס וקרא ממעט הראוי להוליד בלא נס ודלא כמהרש"ם א' שם שדדקח ועי"ם בתי' הר"ן ז"ל עכ"ל . (ז) חזי לוג יין . ראיתי במדרש אגדה שהוליד הרה"ח מהר"ם באבנר ויטין התרג"ד שכתב בפ' כי תלך ומאמתי הוא חייב משיאכל חצי מנה בשר וישהה לוג יין וכל' שם בכמון וכי מפני זה שאלל חצי מנה בשר וישהה לוג יין נסקל בו' וי"ל דפ"ם שם וז"ל חזי לוג יין דלמ"ד לוג יין ז"ל מנה בשר והיונו דברי ר' יוסי שכתב רבינו בכמון . ואף שאין הלכה כר' יוסי הויא רבינו דבריו ממש דמיוני שמעין דפי' תרטימר חצי מנה כדאר"ז בנמ' . ודע דבמדרש תנחומא ר"פ תלך וספרי בדברים פ' ר"ב איתא ר' יוסי אומר וכי מפני שאלל בכו"מ חצי לישראל בשר וישהה חצי לוג יין בו' וכל' דפ"ם ר' יוסי וז"ל ר' יוסי בגלילי אומר וכל' בסנהדרין ע"כ א' דלוי' ר' יוסי אסמא דהוא בן חלפתא ס"ל מנה בשר ולוג יין . בו' דאמר לוי' חייב עד שיגמול תנחומא שם ספוק לגמור נכסיו וכל' עס הסריקין שאלל וישהה עמהן הוא כדברי ר' אבהו בסנהדרין ע' ב' דלמא לוי' חייב עד שיגמול תנחומא שכולה סריקין ומשכ"ר

ספר עמור ו איסורים שאינם נעשים רע לבכירות כי אם לשמים יראים קנא

מצוה אפי' כולה סריקין פטור דכיוון דבמצוה (ח) עסיק לא ממשיך אמר ר' אבין (ט) בר מולדא אמר רב אינו חייב עד שיאכל בשר חי וישתה יין חי ומפרש רבינא יין מווג ולא מווג דבכתי ממשיך בשר בשיל ולא בשיל כבשרא דאכלי נגבי דבכתי מקרי זולל וסובא רבה ורב יוסף דאמרי תרומתו אכל בשר מליח ושתה יין מניחו אינו נעשה בן סורר ומורה ושעם דבתר אכילה ושתיה כזאת לא ממשיך ולא מקרי זולל וסובא אלא במידי דמימשיך אבתריה . תנן [ע"א א'] היה אביו רוצה ואמו אינה רוצה אמו רוצה ואביו אינו רוצה אינו נעשה בן סורר ומורה עד שיהיו שניהם רוצים ר' יהודה אומר אם לא היתה אמו ראויה לאביו אינו נעשה בן סורר ומורה (י) היה אחד מהם אלם או גידם חייגר סומא חרש אינו נעשה בן סורר ומורה שנאמר ותפשו בו אביו ואמו ולא גדמים והוציאו אותו ולא חגרים ואמרו ולא אלמים בנינו זה ולא סומים איננו שומע ולא חרשים מתרין אותו בפני שלשה ומלקין אותו חור וקלקל נידון בעשרים ושלשה

העפות ראם

צמון וכ"ה בתוספתא סנהדרין פ"א אין נעשה בן סורר ומורה עד שיתן לתוך פיו כשיעור או עד שיאכל בחצרה שהיא כ"ז ותיבת או שחבוב בתוספתא אינו מוכן לי ומלאהי במ"ז שמתק חיצת או ועיין צמון אות פ'. (ח) כתב בספר רביד הזהב פ' תלא ד"ה בקול אביו וז"ל כתב הרוקח [סי' ט"ג] דאכל על אביו או על אמו מותר לטעור בחצורת מנוה . ירושלמי . ונראה דנפקא ליה מירושלמי זו דפ' בן סורר ומורה שהרי לא נעשה סורר ומורה בלולל בחצורת מנוה ולא חששו לכבוד אב כש"כ אכילות דכבוד אחר מותר הוא נדחה מפני חצורת מנוה דהא כבוד אב בחייו כתיב אך דמרבין נס לאחר מותו כו' עכ"ל ותמיהני דאין ראיה כלל מירושלמי דכוונת הירושלמי ג"כ שחמאך שמוע בקול אביו שבעמים לא ממשך בתריה ונמש"כ רבינו דכיון דבמנוה עסיק לא ממשך אכל לא ששא לעשות כן לגנוב משל אביו כדי לאכול . בעבודת מנוה וכוונת הרוקח להירושלמי פ"ג דמ"ק ה"ה עיי"ש בק"ע וכתבתי סת"ק סי' ז"א ומש"כני סס הרה"י בלשון הירושלמי ומכאן אמרו ליון ברביה לטעור חצורת מנוה הנה הירושלמי ליתא חיצות ומכאן אמרו אלא א"ר יוחנן ליון ברביה כו' והו לא מידי . (ט) ר' אבין בר מולדא אמר רב . נדפס ר' חנן בר מולדא כו' ולפינו בגמ' ר' חנן בר מולדא אמר רב הונא ותמיהני שלא זכר רבינו אידך מימנא שאמר דאיו חייב עד שיקח בשר בזול ויאכל . יין בזול ושתה והובא ברמב"ם וסמ"ג . ודע דהרמב"ם פ"ז מהל' ממרים ה"ב כתב והוא שיאכל משקל חמשים דיגרים מבשר זו במלוגמא אחת ושתה חצי לוג מין זה צבת אחת ובחמין מ' רמ"ח כתב כדברי הרמב"ם בזה"ל והוא שיאכל כו' בלוגמא אחת כו' . ונראה פשוט בעיני בלוגמא פ' באכילה אחת כמו גדולה לגימא סנהדרין ג"כ ב' ולוגמא אחת אינו צבת אחת כההיא דשתייה דלנ"כ הו"ל להרמב"ם לכתוב דאכילת בשר זו צבת אחת כמו שכתב גבי שתייה יין צבת אחת ומ"ש שטיה בלוגמו אלא ע"כ דבאמת חילק הרמב"ם בזה"ל וכתב שיאכל כו' בלוגמא אחת פ' באכילה אחת כדריך סעודה מש"כ גבי שתייה כתב ושתה כו' צבת אחת וכמו שאמרו בפסחים פ"ו ב' השותה כוסו צבת אחת ה"ל גרגין ותרגום וזללה גרגייתא וז"ל הכ"מ על הרמב"ם ומשמע ליה לרבינו דעד שיאכל תרטימור בשר היינו במלוגמא אחת ושתה חצי לוג יין היינו צבת אחת עכ"ל ור"ל דרבינו יליף לה מסבאר דעד שיאכל תרטימור בשר היינו במלוגמא אחת ולא צבת אחת ושתה חצי לוג יין היינו צבת אחת ותמיהני על המנפא שמואל בציאוריו לתוספתא פ"א דסנהדרין שזכרה לעיל אות ז' שכתב מקור לדברי הרמב"ם מנפ"ש בתוספתא שיתן לתוך פיו כשיעור והיינו צבת אחת וכבר קדמו בזה הפני משה במראה הפנים לירושלמי פ"ה דסנהדרין ה"ב ונראה שחשבו דהרמב"ם מנריך לאכילת בשר ג"כ צבת אחת וע"ז הביאו ראיה לדבריו מהתוספתא אכל מאד המוה דלפ"ו בעינן ג"כ האכילה והשתייה צבת אחת כדאמרו בתוספתא שיתן לתוך פיו כשיעור והיינו אכילת בשר ושתייה יין והוא דבר שאי אפשר ופשוט דהתוספתא לא קאמר אלא שיתן לתוך פיו ואיה רמז לצבת אחת או בזה"ל ודברי הרמב"ם פשוטים כנ"ל וגם במנחת חינוך שם אות ח' כתב בזה"ל בלוגמא אחת וחלי לוג מין צב"א כ"ה לשון הר"מ ועכ"מ דמשמע ליה להר"מ דל"צ צב"א עכ"ל וע"כ דר"ל דגם אכילת בשר היו צב"א דאילו לשתייה יין לחודא אמר מ"ש דנקט בלישנא ידיה בלוגמא אחת . ובאמת ז"ל דהכ"מ לא אמר כ"ל דמשמע ליה להר"מ דשתייה יין ז"ל צב"א ותו ל"מ ואפשר לומר דגם המנחת חינוך לא אמר אלא עמ"כ החינוך בלוגמא אחת וחלי לוג מין צב"א דזהו לשון הר"מ ותו לא ואח"כ כתב דמנ"ל להר"מ ד"ל דישתה חצי לוג מין זה צב"א ע"ז כתב ועכ"מ דמשמע ליה להר"מ דל"צ צב"א פ' השתייה של יין . וחדוש בעיני על הסמ"ג שהממית מש"כ הרמב"ם ושתה חצי לוג יין צבת אחת וי' דהסמ"ג ס"ל דע"כ לא כתב הרמב"ם דישתה צב"א אלא בחצי לוג יין סתם דאיו נעשה זולל וסובא אלא עד שישתה כדרך הגרגונים מש"כ ביין האיתלקי לא בעינן צב"א ולכן הרמב"ם לשיטתיה שכתב חצי לוג מין זה ולא כתב האיתלקי עיי"ש בכ"מ התנה צב"א מש"כ הסמ"ג שכתב יין האיתלקי כפרש"י לא כתב צב"א ומה ראיה למה שכתבתי דאין באכילת בשר שום חידוש בהרמב"ם אך יהיו האכילה דלנ"כ מ"ס לא כתב הסמ"ג חידושא דהרמב"ם באכילת הבשר ודו"ק ודלא כס' סדר המנוה שכתב גבי בשר צב"א . (י) כתב הרמב"ם בפ' המשנה בזה"ל ראוי לאביו ר"ל שהיה דומה במראה ובקומה לפי שנאמר אביו ואמו עכ"ל וז"ל דדברי הרמב"ם מקורן מנפ"ש בפסרי דברים פ' רי"ט ותפשו בו אביו ואמו מלמד שאינו חייב עד שיהיה לו אב ואם דר"מ ר"י אומר אם לא היתה אמו ראויה לאביו אינו נעשה בכו"מ עכ"ל . ופי' דר' יהודה דריש אביו ואמו שיהיו שניהם שווין ור"מ דפליג על ר' יהודה ס"ל דאביו ואמו מלמדנו שיהיה לו אב ואם ור"ל שיהיו שניהם רואים ותו לא ואפילו אין אמו ראויה לאביו וז"ל בירושלמי פ"ח דסנהדרין ה"ד א"ר יוחנן ואפילו אין אמו ראויה לאביו ופי' דר' יוחנן קאי על דברי הת"ק דר' יהודה דדרים אביו ואמו שיהיו שניהם רואים ואפילו אין אמו ראויה לאביו ודלא כר' יהודה דאמר אם לא היתה אמו ראויה לאביו אינו נעשה בן סורר ומורה . ומלאהי בנפשו ירושלמי שפי' דר' יוחנן את"ק קאי עיי"ש . והתו"ס העתיק לשון הרמב"ם לפי שנאמר אביו ואמו ואמרו ע"כ וכתב בציאורס וז"ל נראה בעיני דלשו' קרה הוא ואסיפא דקרא דואמרו סמך דכתיב ביה אינו

שומע

תועפות ראם

זפי

ספר עמר : איסורים שאינו נעשה רע לבריות כי אם לשמים יראים קנר

לה באלו הן הנחנקין [מסדרין ט"ח ב'] א"ר יאשיה סה לי ועירא מאנשי ירושלים בן סורר ומורה שרצו אביו ואמו למחול לו מוחלין לו .

ו'ו השני

הרג . אחד :! אנשי עיר הנדחת .

סימן רעו [פר]

אנשי עיר הנדחת . כדתנן [מסדרין ט"ז ב'] אלו הן הנחרגין עיר הנדחת . הזהיר עליהן הכתוב בעשרת הדברות לא תשתחוו להם ולא תעבדם וענש ב' ראה אנכי דכתיב כי תשמע באחת עריך וכתיב הכה תכה את יושבי העיר ההיא לפי חרב ובאיוו חרב [דתנן ב' ד'] מיתות ב'ד [כ"ג ב'] מצות הנחרגין היו מתיוון את ראשן בסייף כדרך שהמלכות עושה ר' יוחנן אומר ניוול הוא זה אלא מניה ראשו על הסין וקוצץ בקופיץ והלכה כחכמים . ותניא בפ"א דסנהדרין [ט"ז ב'] עד כמה עושין עיר הנדחת מעשרה ועד מאה דברי ר' יאשיה ר' יונתן אומר מעשרה (א) עד רובן של שבט ומעמא דתרווייהו עיר כתיב ולא ציבור ופחות מהכי לא מקרי עיר ויותר מהכי מקרי צבור . תנן [ריש מסדרין] אין עושין עיר הנדחת אלא בבית דין של שבעים ואחד פירש ר' חייא בר יוסף אמר ר' אושעיה [ט"ז ב'] דכתיב והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא אשר עשו את הדבר הרע הזה אל שעריך את האיש או את האשה וסקלתם באבנים איש ואשה אתה מוציא אל שעריך ואי אתה מוציא את העיר אל שעריך . יש לשאול הא אשכחן דלא ממעמינן עיר ממעם איש דתנן בפסחים בכיצד צולין [ט"ז ב'] נטמא קהל או רובו או שהיו כהנים טמאים והקהל טהור יעשה בטומאה ומעמא מפרש תלמודא [שם ס"ז ב'] דכתיב איש איש כי יהיה טמא לנפש איש נדחה לפסח שני ואין צבור נדחים לפסח שני וכל דלא הוי רוב ישראל אפי' ארבע עיירות או חמש הוי איש . י"ל שאני התם (ב) דכתיב בקרא תרי זימני את האיש או את האשה . תנן אין עושין

תועפות ראה

ופי' בפני משה שם שלא האמר יעשה דין שני כלומר גיבה שניה תעשה עכשיו לדין ראשון ואם עוד יחזור ויקלל יהא נסקל לפסח כן נריך ר' יוחנן למיתמי לזה דאם מת אחד מהם בטל דינו לגמרי דהא לא הוי שמעין ממתי' עכ"ל . ולכאורה נפשט מזה הירושלמי ספיקו של המנחת חינוך מ' רמ"ח אות ט"ו שכתב שם אי מוסקף אפשר דעל אכילה שניה היכי דאיתו ח"מ כו' או בזמן שגלו הסנהדרין או אפילו בזמן שהיו דין ד"מ א"ס לא החרו בו למיתה רק למלקות אפשר דלוקין ונ"ש לומר דהחורג חייב דוק באכילה הראשונה דכתיב ויסרו מה"ל לומר כן כו' ונ"ע עכ"ל דלפ"ד דלוקה על אכילה שניה היכי דא"ח מיתה א"כ צאמת נעשה דין שני ראשון ואם עוד יחזור ויקלל נסקל אולם לדעתי פי' הפני משה א"כ דאיסר נכלל בלשון ו' יוחנן דאם מת אחד מהם בטל דינו לגמרי והלא לא אמר אלא אינו נסקל וכלשון המשנה ותו לא ועוד לפסח כן נריך מתניתה נראה יותר שר"ל נריך המשנה ולא נריך למיתמי הך דר' יוחנן ע"כ אי אומר דהירושלמי ה"ק דה"א דפי' המשנה ואינו נסקל עד שיהיו שם ג' הראשונים ר"ל דמתין בו בפני שלשה שנים כמו בראשונה דכמו לענין מלקות מתירין בו בפני ג' ואח"כ מלקין אותו ה"ל לענין מיתתו מתירין בו בפני שלשה הראשונים ואח"כ נסקל וה"ל אם לא הוי שם ג' הראשונים מתירין בו בפני ג' אחרים ונ"ש הירושלמי שלא האמר יעשה דין שני ראשון לפסח כן נריך מתניתה פי' עיקר המשנה לאממענין דין השני דהיינו סקילה יעשה כדין הראשון ותו לא כמ"ל ר' יוחנן מת כו' וע"ד הירושלמי דמתמי' כפשוטה הוא הוא דהתיראחו בעיה ג' כמש"כ במאיר עין להספרי דברים פ' רי"ח ועכו"ל מיושב מזה ששאל בס' קרבן עדה והניח כנ"ע ולא נתן טעם על השמעת הרמב"ם הך דר' יוחנן שבירושלמי אבל לפי ביאורי א"ש דלתלמודיו שבבבלי מתירין בו בפני ג' מצוחר במשנה הך דר' יוחנן . (א) לפנינו בגמ' בדברי ר' יונתן ממאה כו' וכ"ה בגדפס וכן לעיל סי' רנ"ז בכת"י איתא ממאה כו' ועיין בתוס' שם ד"ה מעשרה טעם הא דלמר חשיב עיר צב' ולמר בעשרה . ונראה שם"ס כבאן ונ"ל ממאה . וראיתי להגאון ר"ר העשיל בהנהיגו לסמ"ג עשין ט"ו ד"ה ואם נמלאו מן העיר רובה מוכן כו' שכתב שאין קרוי עיר אלא"כ יהיה זה עשרה ועד ק' ואם יג' שם עשרה או ק' אז נריך שיהא רובו מ' או מק' וכן נ"ל יאשיה עכ"ל . ונראה שם"ס מש"כ וכן נ"ל יאשיה דהא עד השתא כתב נ"ל יאשיה ונ"ל וכן נ"ל יונתן והנה אף שדבריו נראה מדק"ל סנהדרין ט"ו סע"ב וכן נראה ונדברי היראים כהן ולעיל סי' רנ"ז שכתב ע"ד ר' יאשיה ור' יונתן פי' אלו הן בכלל עיר וקריין להו וידעו את יושבי עירם שיש עירם משמע דכלונתת ר' יאשי' ור"י כמה תהא מחזקת העיר עבדו רובה מתוכה נעשית עיר המדחת וקריין להו וידעו את יושבי עירם אכן נ"ל שכתב דבריו על הסמ"ג שכתב כלשון הרמב"ם פ"ה מהלכות ע"ה ה"ב ונ"ל ויהיו המודחין ממאה ועד רובו של שבט כו' דנראה מלשון זה שהרמב"ם מפרש מחלוקת ר' יאשיה ור' יונתן בשיעור המודחין דהיינו רובה של עיר כמה יהיו . (ב) התם . נ"ל הכא . וכת' רבינו כ"כ בתוס' בפסחים ס"ו ב' ד"ה ואין ונ"ל א"כ טובא איש ואשה כתיבי התם ע"כ ואף שבספרי דברים פ' קמ"ה דרשו איש ואשה יתירים למידתו עיר הנדחת יחד או נשים דאין נעשית עיר הנדחת נידונים המודחים כחידים בסקילה כמשכ"ר בסוף הסמן עי"ש בהגהות וביאורים שבסוף הספרי י"ל כולו

ספר עמר ו איסורים שאינם נעשים רע לבריות כי אם לשמים יראים

עיר הנדחת בספר ומעמא [פ"י] מקרבך אמר רחמנא ולא מן חספר. ולא שלש עיר הנדחת (ג) דכתיב אחת ולא שלש אבל שתיים עושין דכתיב עריך (ד) אין עושין בין בב"ד אחד בין בשלשה בתי דינין בין במקום אחד בין בשלש מקומות דקיי"ל בר' יוחנן דאמר [פ"י] ל' לעולם אין עושין משום קרחה (ה) בפ"א דסנהדרין. תניא בספרי יצאו אנשים (ו) אנשים ולא קטנים. אנשים אין פחות משנים וידיחו את יושבי עירם ולא יושבי עיר אחרת. לאמר בהתראה (ז) למדנו כל שאין בענין הזה אינם נדונים כרבים בסיף אלא ביחידים בסקלה. ויוצרנו יהיה עזרתינו סלה.

תועפות ראם

דכולהו ילפת דלגשה פעמים איש ואשה כתיבי התם. (ג) ולא שלש עיר הנדחת. כ"ה ל'שן המשנה בירושלמי. ונודפס אחת ולא שלש עיר הנדחת כאלה וקשה דלש כתוב כן במשנה ע"כ פי' כאלה דהיינו מקורבות במקום אחד אין עושין ג' והיינו דכדרי ר"ל דלמחר שם ס"ו ב' ז"ל אלא במקום אחד אכל בב' ונ"מ עושין והאך מתרץ לה ר' יוחנן ואין לומר דר' יוחנן מפרש כאלה פי' זומן אחד דהיינו בב"ד אחד הא בשנים ושלשה בב"ד עושין כל"ק דרב. דלפמ"כ התוס' שם ד"ה אחת או שתיים לפרש יחור הלשון דלחת דפסיטא דעושין אחת אע"כ דפי' אחת היינו ולא שתיים וא"כ יסבור מ"ם אח"כ במשנה או שתיים וכתב התוס' שם אליבא דרב ב"ז פי' אחת בב"ד אחד [אכל שתיים לא] או שתיים בב' ונ"מ ופי' ולא שלש אפילו בב' ונ"מ ב"ד ול"ק דרב אחת איירי במקום אחד [אכל שתיים לא] או שתיים בב' מקומות ועיי"ש במהרש"א א"כ ע"כ אה"ל דר' יוחנן ס"ל כל"ק דרב דלחך יפרש אחת או שתיים וגם דלחדיא כתב רבינו הר"ם דלר' יוחנן שלש אין עושין בין בב"ד אחד בין בג' ב"ד בין במק"ל בין בג"מ ועכ"ל דחיבת כאלה שגדפס ס"ם וכתבתי שגפמינו דלחת כן נכון. ודע דבתוספתא פי"ד דסנהדרין איהא רשב"א אומר אין עושין ג' עירות הנדחות בל"י אלא עושין אחת או שתיים רשב"א אף שתיים לא יעשו אלא אחת ביטורא ואחת בגליל כו'. והנה גם שם יס' לרקק דכדרי רשב"א אחת פסיטא עכ"ל דלחת בב"ד אחד או שתיים בב' ב"ד וא"כ תמיא כל"ב דרב דשלש אפילו בב' ונ"מ ב"ד לעולם אין עושין וי"ל דה"פ התוספתא אחת פי' במקום אחד או שתיים בב' מקומות ור"ש בל' לומר אף שתיים לא יעשו אפילו בב"מ אלא אחת ביטורא ואחת בגליל אכל ב' ביטורא אפילו רחוקות זו מזו לא יעשו ובהא פליגי רשב"א ור"ש ולפמ"כ בנ"מ תניא כוותיה דר' יוחנן תניא התוספתא בלא מחלוקת. (ד) עריך ושלש דאין עושין כ' לעולם אין עושין שלש משום קרחה כ"ה נדפס ונ"ל. (ה) קרחה כפ"א דסנהדרין. נדפס איהא בזה"ל בפרק חלק בסנהדרין ותמיא כוותיה. ופסוק דס"ם שם והיה כתוב כמו כאן בר"ת כפ"א דסנהדרין והוא ר"ת בפרק א' דסנהדרין והוא שם ס"ו ב' וסבר המדפס שזהו ר"ת בפרק אחרון בסנהדרין ועין שפ' חלק לפיניו בגמ' פרק אחרון דסנהדרין כתב בפשיטות כפ' חלק בסנהדרין. ובאן ליהא ה' חיצות ותמיא כוותיה. (ו) אנשים ולא נשים אנשים ולא קטנים כו' כ"ה נדפס ונ"ל ומשכ"ר בשם הספרי כ"ה גם בסנהדרין ק"ל ב' ומה שהביא רבינו ד"ו מהספרי ולא מש"ס דין הוא משום דכבריתא בגמ' איהא אנשים אין אנשים פחות משנים ד"ל אנשים ולא נשים אנשים ולא קטנים כו' והיה עולה על הדעת לומר דכשארמזי בש"ס דבר אחר עוקר לשון הראשון וא"כ לפי הד"ל אפילו ע"י אחד נעשית עיר הנדחת ע"ל רבינו תניא בפשיט' כו' וס' ליהא דבר אחר וא"כ תרתי שמעתינו מנהלת אנשים דהיינו דוקא אנשים ולא נשים ושיטתו שנים. ובאמת כתב בספר משנת חכמים סי' י"ט ביני שמועה אחת ב' וכלל ארוך בדינו דכ"מ שאמר בש"ס ד"ל אינו עוקר לשון הראשון ועיין שם חדש. (ז) בהתראה מפרש"י סנהדרין ק"ל ב' ד"ה לאמר נלכה נעבדה משגיג' למפרש לה במדיחין והוי העמודים כתב ע"ש הרב ספרי דבי רב דמס"ה פרש"י במדיחין משום דפשיטא דקרא מייירי בהו ועוד דאי במדיחין פשיטא דכל עבירה שחייב עליה מיתה או מלקות בעי התראה אלא מדיחין ס"ל כיון דחידוש הוא דליכא אלא תמיא בעלמא לאהריס והם לא עבדו ולא קבלו לאלוה ואפ"ה נסקלן אימא דלא בעו התראה קמ"ל עיי"ש ובתנא דחק דפשוט כיון דמסית א"ל התראה כמס"כ רש"י בסנהדרין פרק ב' ד"ה ושאר וכ"כ החינוך ב' תס"ב בדיני המלוה שהמסית א"ל התראה מפני חומר ענינו שזהו ענין רע וכמו כן אמר וי"ל בעדים וזממין שאינם זריבין התראה לרוב רעתם עכ"ל וכ"כ הרמב"ם בפיה"מ שילהי סנהדרין שאין בכל מחויבין מיתה או כרת מי שא"ל התראה אלא מסית ועדים וזממין לפי שמיאיות דין מסית א"ל זו התראה כמו שנתבאר בפ"ו וכן ע"י אילו התרינו בהם כמה פעמים משילדים היה נעדר מיאיות דין זה והתורה המציאו ודן בו עכ"ל ובהגהות רמב"ם לסנהדרין ח' ב' עמד ע"ד התוס' דשם שכתב והתראה נמי זריב במסית כו' אלא כבר כתב בספר משנ"ה סי' כ"ב דכוונת התוס' דהתראה קת' בעי דהאך נמי אצינו ששמים כו' לא הוי התראה גמורה וכבר כתב היראים ס"ם ר"ל והמדיח עיר ונביא שהדיח בכלל מסית הן וא"ל הו"ל כמו שמסית א"ל התראה ה"ל מדיחי עיר הנדחת א"ל התראה קמ"ל שפיר לאמר בהתראה דמדיחי ע"ה זריבין התראה. ובמש"כ החינוך בעדים וזממין שא"ל התראה לרוב רעתם נראה שכיון למ"ש אבי בכתובות ז"ל א' מי איכא מידי דלינשו בעו קמיל בלא התראה ואינשו בעו התראה כו' וי"ל החינוך לרוב רעתם פי' כמו שס' ר'ו להרוב אדם או לחייבו מלקות בעדותן שלא היה ולא נברא ולא התרו בו התראה מעולם ומש"כ הרמב"ם בפיה"מ ש בעדים וזממין אילו התרינו בהם כו' היה נעדר מיאיות דין זה כו' כוונתו לדון דפסקין דבעיין בדין התראה שיתיר עמלו למיתה עיין סנהדרין מ"א ח' אין מיאיות התראה בעדים וזממין שיתיר עמלו למיתה כדן ההתראה דא"כ אין כאן עדות כלל כיון שמוזקים שמעדין שקר ומ"ם בכתובות דאפשר התראה בתכ"ד א"ל דלרמזו לה רמזו היינו אליבא דר"י ב"ר יודא דס"ל דבר א"ל התראה ולא בעי ר' יוסי שיתיר עמלו למיתה כדמ"ס סנהדרין מ"א ח' ד"ה באשה ועיין בתומים סי' ז"ה ולחם דחק כפ' דבר הנבא דה"ל לס' הנבא של ה"ז"ה מזה ד' אות ט' בדברי הרמב"ם בפ' המשנה ה"ל וכתב שכיון לדברי אבי דא"ל שיהיו זריבין התראה דלינשו בעו קמיל בלא התראה כו'. ובאמת דברי הרמב"ם פסוקים וברורים כקושיית התומים שם ובדברי הגמרא דכתובות נתרן כתי' התומים שם עיי"ש ולפמ"כ הרמב"ם ס"ב מל' עדות ה"ד דלפיכך אין עדים וזממין זריבין התראה לפי שאין כפ' מנעם ועיי"ש בהגהת הראש"ד שהקשה ממנו דל' יאה זריב התראה ומראה הפנים להפי משה ירושלמי פי"ד דסנהדרין ה"ח כתב דלדברי הרמב"ם אפשר דא"ל שא"ל התראה למנוקד עיי"ש וא"כ שפיר אצטרך לאמר בהתראה למדיחין אע"ג דליכא אלא דיבורא בעלמא: